

Bu Proje, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütölmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Arabuluculukla kendi çözümlünü seç

ARABULUCULUK EL KİTABI

Türkiye'de Alternatif Uyuşmazlık
Çözüm Yollarının Geliştirilmesi Projesi

T.C. HAZINE VE
MALİYE BAKANLIğI
MERKEZİ FINANS VE
İHALE BİRİMİ

Arabuluculuk El Kitabı, Türkiye’de Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarının Geliştirilmesi Ortak Projesi kapsamında hazırlanmış ve yayımlanmıştır. Proje Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Adalet Bakanlığı, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü (CİGM) ve Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü (HİGM) nihai yararlanıcısıdır. Adalet Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü bu projede lider kurumdur. Bu projenin sözleşme makamı, Merkezi Finans ve İhale Birimidir. Bu doküman Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin finansal yardımıyla oluşturulmuştur. Bu yayının içeriğinden sadece yazarlar sorumlu olup hiçbir şekilde Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, İletişim Müdürlüğünden (F-67075 Strasbourg Cedex ya da publishing@coe.int) önceden yazılı izin alınmaksızın çevrilemez, fotokopi, kayıt ya da herhangi bir bilgi depolama ya da geri erişim sistemi dâhil olmak üzere, elektronik (CD-Rom, internet, vb.) ya da mekanik olarak, herhangi bir biçimde ya da araçla çoğaltılamaz ya da iletilemez.

Tasarım: Kurtuluş Karaşın

© Avrupa Konseyi, Ekim 2022, Ankara

Basım yeri: Altan Özyurt Matbaacılık
İvedik O.S.B Foru İş Merkezi, 1354. Cadde No:138 D:40,
06374 Yenimahalle/Ankara
Tel: 0 312 394 83 94 / Sertifika no: 40267

Arabuluculuk El Kitabı'na kodu okutarak ulaşabilirsiniz.

Ayrıntılı bilgi için; 0(312) 414 81 80 / adb.adalet.gov.tr

ARABULUCULUK EL KİTABI

Türkiye'de Alternatif Uyuşmazlık Çözüm
Yollarının Geliştirilmesi Projesi

Projenin Adı	“Türkiye’de Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarının Geliştirilmesi Projesi”
Süre	36 ay (16 Aralık 2020-15 Aralık 2023)
Bütçe	4,000,000 €
Finansman	Bu proje, Avrupa Birliği (%90) ve Avrupa Konseyi (%10) tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.
Son Faydalanıcı	Adalet Bakanlığı, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü (CİGM) & Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü (HİGM)
Lider Kurum	Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı – Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü
Sözleşme Makamı	Merkezi Finans ve İhale Birimi (MFİB)
Hedef Gruplar	2.250’den fazla yargı mensubu, ilk derece mahkemelerinin hâkim ve savcıları, mahkeme personeli, avukatlar, AUÇ uzmanları (arabulucular, uzlaştırmacılar ve hakemler), akademisyenler ile ayrıca, dezavantajlı grupların temsilcileri (kadınlar, gençler, savunmasız gruplar vb.)

Başlarken...

Bu el kitabı avukatlara arabuluculuk ile ilgili kısa ve pratik bilgiler vermek amacıyla hazırlanmıştır.

Arabuluculuk ve arabulucu gibi temel kavramların açıklamalarının yer aldığı bu el kitabında, arabuluculuğun faydaları, arabuluculuğa elverişlilik, ihtiyari ve dava şartı olarak arabuluculuk, süresi ve sürelerle etkisi, ücret ve masraflar, arabuluculuk müzakereleri, katılabilecek kişiler ile taraf vekilliği konularında temel bilgiler bulunmaktadır.

Arabuluculuk hakkında daha ayrıntılı bilgiye aşağıdaki internet sitesinden erişebilirsiniz:

adb.adalet.gov.tr

Avrupa Konseyi

Adalet Bakanlığı

I	
II	
III	
IV	
V	
VI	
VII	
VIII	
IX	
X	
XI	
XII	
XIII	
XIV	
XV	
XVI	
XVII	
XVIII	
XIX	

ARABULUCULUK EL KİTABI
İÇİNDEKİLER

Arabuluculuk nedir?	7
Arabulucu kimdir?	8
Arabuluculuk sürecinde arabulucunun rolü nedir?	9
Arabulucunun taraflar arasında eşitsizlik bulunması durumunda yapması gereken nedir?	10
Neden arabuluculuk? Avantajları nelerdir?	11
Hangi uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişlidir?	13
Dava şartı olan arabuluculuk nedir? Hangi uyuşmazlıklar bu kapsamdadır?	14
Dava şartı olan arabuluculukta süreç nasıl işler?	16
İhtiyarî arabuluculuk nedir?	18
Arabulucu nasıl seçilir? Kim tarafından belirlenir?	19
Arabuluculuk faaliyeti ne kadar sürede tamamlanır?	20
Arabuluculuğun zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerle etkisi nedir?	21
Arabuluculukta uyulması gereken temel ilkeler nelerdir?	22
Arabuluculuk görüşmelerine kimler katılabilir?	24
Arabuluculuk süreçlerinde taraf vekilinin rolü nedir?	25
Taraf vekili arabuluculuk sürecine nasıl hazırlanmalıdır?	27
Arabuluculuk sürecinin sonuçları nelerdir? Taraf vekili nelere dikkat etmelidir?	29
Arabulucunun ücreti nasıl belirlenir? Arabulucu masraf talep edilebilir mi?	31
Taraf vekilinin ücreti nasıl belirlenir?	33

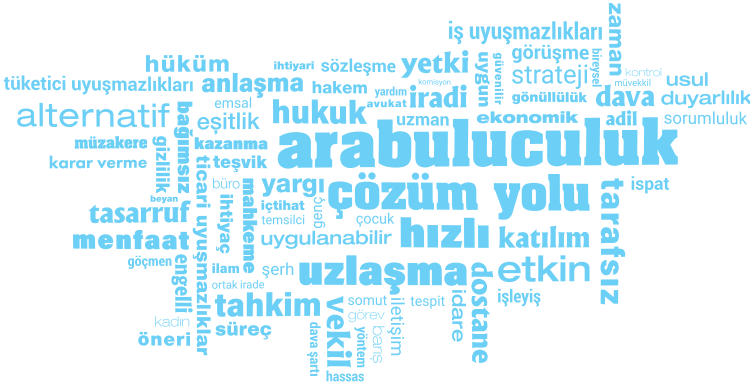
Her çatışmanın
bir kazanan ve
bir kaybedenle
sonuçlanması
gerekmez.

Menfaat odaklı,
hızlı, gizlilik
içerisinde yürütülen,
 taraflar ve taraf
vekillerinin aktif
katılımı ile
 uyuşmazlığın
 taraflarının kendi
 ortak çözümlerine
 ulaşabildiği, süreci
 ve sonuçlarını
 kendilerinin
 belirlediği
 **bir çözüm
 istemez misiniz?**

Arabuluculuk Nedir?

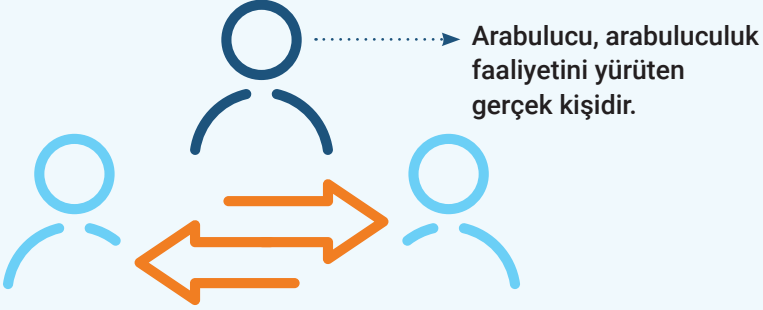
Arabuluculuk, tarafsız bir üçüncü kişi olan bir veya birden fazla arabulucunun katılımı ile tarafların bağımsız olarak ve her iki taraf için de kabul edilebilir çözümler üretebildikleri, arabulucunun karar verme yetkisinin olmadığı, gizli, iradi, yargılama dışı dostane bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde en sık başvurulan alternatif uyuşmazlık çözüm yolu arabuluculuktur.

Arabuluculuk yapabilmek için Arabuluculuk Daire Başkanlığınca tutulan arabulucular siciline kayıtlı olmak zorunludur.

II

Arabulucu Kimdir?

Ülkemizde arabuluculuk faaliyetini;

- hukuk fakültesi mezunu,
- beş yıllık kıdeme sahip,
- temel arabuluculuk eğitimi olarak Adalet Bakanlığınca düzenlenen yazılı sınavda başarılı olmuş ve
- arabulucular siciline kayıtlı

arabulucular yürütür.

Arabuluculuk Sürecinde Arabulucunun Rolü Nedir?

Arabulucu, uygun ve güvenli ortam ve koşulları sağlayarak görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getirir. Çeşitli iletişim ve müzakere teknikleri, gerçeklik testi gibi sistematik teknikler aracılığı ile tarafların birbirlerini anlamaları ve çözümlerini kendilerinin üretmesi için gerekli iletişim sürecinin kurulmasını sağlar. Taraflarca çözüm üretilemediği takdirde, çözüm önerisi de getirebilir. Arabulucu sürecin uygun şekilde yürütülmesinden sorumludur, sonuca ise her zaman taraflar kendileri karar verir.

Arabulucunun Çözüm Önerisi Sunması

Tarafların çözüm üretemediklerinin ortaya çıkması hâlinde arabulucu menfaat temelli bir çözüm önerisinde bulunabilir. Bununla beraber tarafları bir çözüm önerisini kabule zorlayamaz. Ancak, taraflardan birinin uyuşmazlığın çözümü bağlamında sunmuş olduğu bir önerinin arabulucu tarafından, diğer tarafa iletilmesi ve onun bu konudaki beyanının alınması bu kapsamda değerlendirilemez (HUAKY m. 17/6).

Arabulucu, tarafsız ve bağımsız olarak, taraflar arasındaki güç dengesine duyarlılık göstererek özenle görevini yerine getirir.

IV

Arabulucunun Taraflar Arasında Eşitsizlik Bulunması Durumunda Yapması Gereken Nedir?

Arabulucu, taraflar arasında eşitliği gözetmekle yükümlüdür (m.9).

Öte yandan arabulucular, örneğin iş uyuşmazlıkları gibi uyuşmazlıklarda veya taraflardan birinin engelli, göçmen, çocuk/genç gibi kırılgan gruplara mensup olması nedeniyle taraflar arasında güç eşitsizliği bulunan durumlarda duyarlı davranmalıdır.

Ayrıca, Türkiye Arabulucular Etik Kuralları m. 5/8 gereğince,

“Taraflardan biri arabuluculuk sürecini, uyuşmazlık konularını ve uzlaşma seçeneklerini kavramakta güçlük çekerse veya arabuluculuğa etkin bir biçimde katılmakta zorlanırsa; arabulucu, böyle bir durumdaki tarafın katılma, anlama ve kendi kararını verme hakkına uygun olacak şekilde, hukuki yardım almasını önermek de dâhil olmak üzere gerekli değişiklik önerilerini getirmeli, hatta gerekiyorsa arabuluculuğu bitirmelidir.”

Neden Arabuluculuk? Avantajları Nelerdir?

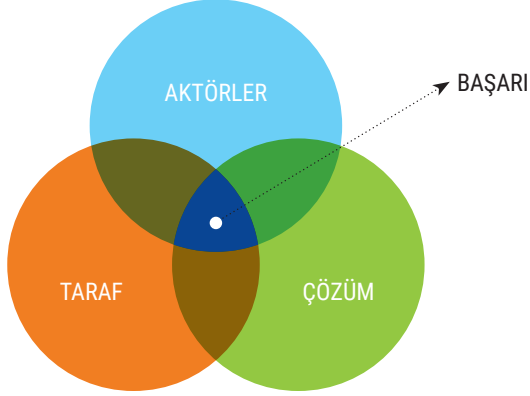

Arabuluculuğun Taraflar Bakımından Yararları

Çoğu zaman diğer yöntemlere oranla çok daha kısa sürede çözüme ulaşılır. Arabuluculuk faaliyeti genellikle sadece birkaç gün sürer.

Yargılamayla karşılaştırıldığında çok daha az masraflıdır. İhtiyaç duyulduğu takdirde adli yardıma da başvurulabilir.

Arabuluculukta, taraflar, bireysel ihtiyaç ve menfaatlerine en uygun çözümü benimseme olanağına sahiptir. Tüm tarafların kazanabileceği (kazan-kazan) bir çözüme ulaşılabilir ve ortak iradeleri ile kabul ettikleri dostane çözüm daha kalıcı olur.

Taraflar arabulucuyu, faaliyetin yürütülme usulünü, sürecin başlangıcını ve sonucunu kendileri tayin eder. Arabuluculukta tarafların menfaatlerinin eşit ve adil bir şekilde değerlendirildiği bürokratik olmayan, esnek bir süreç söz konusudur. Sonucun kontrolü tarafların elinde olduğundan her iki tarafın da kabul etmediği bir sonuç ortaya çıkmaz.

Ticari ve kişisel sırlar ile uyumsuzluğa ve taraflara ilişkin hassas bilgiler korunur. Arabuluculuk süreci, taraflarla ilgili olumsuz bir imaj doğmasını engeller. Yargılamanın aksine emsal teşkil etmez.

VI

Hangi Uyuşmazlıklar Arabuluculuğa Elverişlidir?

Yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri iş veya işlemlerden doğan tüm özel hukuk uyuşmazlıkları arabuluculuğa elverişli uyuşmazlıklardır. Aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar ise arabuluculuğa elverişli değildir (HUAK m.1). Tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunamayacakları uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.

VII

Dava Şartı Olan Arabuluculuk Nedir? Hangi Uyuşmazlıklar Bu Kapsamdadır?

Dava açılmadan önce kanunen arabuluculuk yoluna başvuru zorunluluğu öngörülen hâller, dava şartı olan arabuluculuk olarak anılır. Bu hâllerde başvuru zorunlu olmakla birlikte, sürece devam edilip edilmemesi, süreç ve sonuçları bakımından **gönüllülük** esastır.

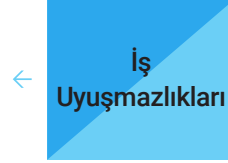

Davacı, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır. Arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilir (HUAK M. 18/A-II).

Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz (HUAK m. 18/A-18).

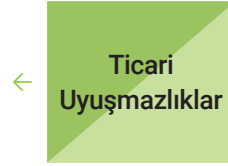
Dava Şartı Olan Arabuluculuk Kapsamındaki Uyuşmazlıklar

↳ Kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda, arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır (İş Mah. K. m. 3/1).

↳ İş kazası veya meslek hastalığından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat ile bunlarla ilgili tespit, itiraz ve rücu davaları ise kapsam dışında bırakılmıştır (İş Mah. K. m. 3/3).

↳ Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır (TTK m. 5/A).

↳ Tüketici mahkemesinin görev alanına giren davalarda dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır (TKHK 73A/1).

↳ Tüketici hakem heyetinin görevi kapsamındaki uyuşmazlıklar, tüketici hakem heyeti kararlarına yapılan itirazlar, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 73/VI ve m. 74 hükmünde belirtilen davalar ile tüketici işlemi mahiyetinde olan ve taşınmazın aynından doğan uyuşmazlıklar kapsam dışında bırakılmıştır (TKHK 73A/1).

Dava Şartı Olan Arabuluculukta Süreç Nasıl İşler?

Başvuru

Uyuşmazlığın konusuna göre yetkili mahkemenin bulunduğu yer arabuluculuk bürosuna, arabuluculuk bürosu kurulmayan yerlerde ise görevlendirilen yazı işleri müdürlüğüne yapılır.

UYAP üzerinden de başvuru yapılabilir. Başvuru esnasında arabulucunun özel uzmanlık alanına ilişkin tercih de belirlenebilir.

Arabulucunun Belirlenmesi

Arabulucu, komisyon başkanlıklarına bildirilen listeden büro tarafından belirlenir. Tarafların listede yer alan herhangi bir arabulucu üzerinde anlaşmaları hâlinde bu arabulucu görevlendirilir.

Taraflarla İletişim / İlk Oturuma Davet

Arabulucu, tarafları görevlendirme konusuna ilişkin bilgilendirir, ilk toplantıya davet eder ve bu işlemleri belgeye bağlar. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, arabulucuyu görevlendiren büronun bağlı bulunduğu adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunun yetki alanı içinde yürütülür (HUAk m. 18/A-17).

Taraflara Ulaşılama / Toplantıya Katılmama

Taraflara ulaşılama veya taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması durumunda arabulucu, arabuluculuk faaliyetini sona erdirir ve son tutanağı düzenleyerek durumu derhâl arabuluculuk bürosuna bildirir.

İlk Toplantıya Katılmamanın Yaptırımı

Taraflardan birinin geçerli bir mazeret göstermeksizin ilk toplantıya katılmaması sebebiyle arabuluculuk faaliyetinin sona ermesi durumunda toplantıya katılmayan taraf son tutanakta belirtilir ve bu taraf davada kısmen veya tamamen haklı çıksa bile yargılama giderinin tamamından sorumlu tutulur. Ayrıca bu taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilmez. Her iki tarafın da ilk toplantıya katılmaması sebebiyle sona eren arabuluculuk faaliyeti üzerine açılacak davalarda tarafların yaptıkları yargılama giderleri kendi üzerlerinde bırakılır. İlk toplantı dışındaki toplantılara katılmamaya yaptırım uygulanmaz. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu'ndan doğan uyuşmazlıklarda tüketici aleyhine bu yaptırım uygulanmaz.

Uyuşmazlığın Arabuluculuğa Elverişli Olmadığının Tespiti

Uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığına tespit edilmesi durumunda süreç arabulucu tarafından sonlandırılır (HUAK m. 17). İlk oturum öncesinde tespit edilirse ilk oturum gerçekleştirilmez.

Yetki İtirazı

Arabulucu, görevlendirmeyi yapan büronun yetkili olup olmadığını kendiliğinden dikkate alamaz. Karşı taraf en geç ilk toplantıda, yetkiye ilişkin belgeleri sunmak suretiyle arabuluculuk bürosunun yetkisine itiraz edebilir. Bu durumda arabulucu, dosyayı derhâl ilgili sulh hukuk mahkemesine gönderilmek üzere büroya teslim eder. İlk oturum öncesinde yetki itirazında bulunulduğu takdirde ilk oturum gerçekleştirilmez. Yetki itirazının sonucuna göre süreç devam eder.

İhtiyari Arabuluculuk Nedir?

Dava açmadan önce arabulucuya başvuru zorunluluğu öngörülme-yen, tarafların arabulucuya ihtiyari olarak başvurdukları hâller “**ihtiyari arabuluculuk**” olarak adlandırılır. Bu uyuşmazlıklarda tarafların aralarındaki uyuşmazlığın çözülmesi için arabulucuya başvurularında gönüllülük esastır.

Taraflar, dava açılmadan önce veya davanın görülmesi sırasında arabulucuya başvurma konusunda aralarında düzenleyecekleri bir arabuluculuk sözleşmesi ile anlaşabilirler. Taraflardan birinin arabulucuya başvuru teklifine diğer taraf otuz gün içinde olumlu cevap vermediği takdirde, aksine bir kararlaştırma bulunmadıkça teklif reddedilmiş sayılır (HUAK m. 13). Mahkeme de ön incelemede tarafları arabulucuya başvurmak konusunda aydınlatıp teşvik eder (HMK m. 137).

Dava şartı olan arabuluculuk kapsamındaki uyuşmazlıklar için gerçekleştirilen arabuluculuk faaliyeti sonucunda anlaşmaya varılamamış olması da daha sonra ihtiyari arabuluculuğa başvurulmasına engel değildir.

Arabuluculuk sözleşmesi, taraflar arasındaki uyuşmazlıkta arabuluculuğa başvurulacağıının kararlaştırıldığı sözleşmedir. Sözleşmede emredici hükümlere aykırı olmamak şartıyla, arabulucunun seçimine ilişkin usul, görüşmelerin yürütülme usulü ve kimlerin katılabileceği, masraflardan doğan sorumluluk vb. hususlara ilişkin düzenlemelere de yer verilebilir.

Arabulucu Nasıl Seçilir? Kim Tarafından Belirlenir?

İhtiyari arabuluculuğun söz konusu olduğu hâllerde, iradilik ilkesi gereğince arabulucu veya arabulucular taraflarca seçilir (HUAK m. 14). Taraflar ile taraflarca belirlenen arabulucu/arabulucular arasında yapılan sözleşme arabulucu sözleşmesi olarak adlandırılır.

Dava şartı olan arabuluculukta arabulucu, komisyon başkanlıklarına bildirilen listeden büro tarafından belirlenmekle birlikte, taraflarca listede yer alan bir arabulucu belirlenirse, bu arabulucu görevlendirilir.

Uzmanlık alanlarına göre güncel arabulucular listesi için bkz.
adb.adalet.gov.tr/Home/ArabulucuListesi

Arabuluculuk Faaliyeti Ne Kadar Sürede Tamamlanır?

Arabuluculuk faaliyeti hızlı bir süreçtir. Çoğunlukla birkaç gün içerisinde tamamlanır. Dava şartı olan arabuluculukta ise sürecin tamamlanması gereken süre kanun koyucu tarafından belirlenmiştir. Arabulucu, yapılan başvuruyu görevlendirildiği tarihten itibaren üç hafta içinde sonuçlandırır. Bu süre, zorunlu hâllerde arabulucu tarafından en fazla bir hafta uzatılabilir (HUAK m. 18/A-9, İş Mah. K. m. 3/10).

Ticari uyuşmazlıklar bakımından ise daha uzun bir süre öngörülmüştür. Bu uyuşmazlıklarda arabulucu, yapılan başvuruyu görevlendirildiği tarihten itibaren altı hafta içinde sonuçlandırır. Bu süre zorunlu hâllerde arabulucu tarafından en fazla iki hafta uzatılabilir (TTK m. 5/A-II). Sürenin sonucunda arabulucu anlaşamama yönünde resen son tutanağı düzenler.

Arabuluculuğun Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Sürelere Etkisi Nedir?

Gerek ihtiyari gerekse dava şartı olan arabuluculukta, arabuluculuk sürecinin başlamasından sona ermesine kadar geçirilen süre, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dava şartı olan arabuluculuğun söz konusu olduğu hâllerde ise arabuluculuk bürosuna başvurulmasından son tutanağın düzenlendiği tarihe kadar geçen sürede zamanaşımı durur ve hak düşürücü süre işlemez. (HUAK m. 18/A-15).

İhtiyari Arabuluculukta Sürecin Başlaması

- Dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuşsa; süreç, tarafların ilk toplantıya davet edilmeleri ve taraflarla arabulucu arasında sürecin devam ettirilmesi konusunda anlaşmaya varılıp bu durumun bir tutanakla belgelendirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.
- Dava açıldıktan sonra arabulucuya başvurulmuşsa; mahkemenin tarafları arabuluculuğa davetinin taraflarca kabul edilmesi veya tarafların arabulucuya başvurma konusunda anlaşmaya vardıklarını duruşma dışında mahkemeye yazılı olarak beyan ettikleri ya da duruşmada bu beyanlarının tutanağa geçirildiği tarihten itibaren süreç işlemeye başlar. Dava açıldıktan sonra tarafların arabulucuya başvuracaklarını beyan etmeleri durumunda yargılama, mahkemece üç ayı geçmemek üzere ertelenir. Bu süre, tarafların birlikte başvurusu üzerine üç aya kadar uzatılabilir.

Arabuluculukta Uyulması Gereken Temel İlkeler Nelerdir?

Gönüllülük, eşitlik, arabulucunun tarafsızlığı ve bağımsızlığı, sürecin kontrolünün taraflarda olması ve gizlilik, arabuluculuğun temel ilkeleridir (HUAK m. 3, 4, 5). Bu ilkelerden iradilik arabulucuya başvuru, süreci devam ettirip ettirmeme, sonuçlandırma ya da vazgeçmekte tarafların serbest olmalarını, eşitlik ise arabuluculuk sürecinde tarafların eşit haklara sahip olmasını ifade eder.

Gizlilik ilkesi nedir?

Aykırlığa bağlanan yaptırımlar nelerdir?

Gizlilik ilkesi, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça arabulucu, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde kendisine sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi ve belgeler ile diğer kayıtları gizli tutmakla yükümlü olmaları ile taraflar ve görüşmelere katılan diğer kişilerin gizliliğe uyma zorunluluğunu ifade eder (HUAK m. 4). Bu yükümlülük, arabulucunun yanında çalışan kişiler, denetim ve gözetimi altında ilgili mevzuat çerçevesinde staj yapanlar, Bakanlık ve Kurul görevlileri yönünden de geçerlidir (HUAKY m.6/III).

Aykırlık hâlinde arabulucunun; hukuki ve cezai sorumluluğu saklı olup, sicilden silinmesine karar verilebilir (HUAKY m.6/IV). Gizliliğe ilişkin yükümlülüğe aykırı hareket ederek bir kişinin hukuken korunan menfaatinin zarar görmesine neden olan kişi müştekinin şikâyeti üzerine altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır (HUAK m. 33).

Uyuşmazlıkla ilgili olarak hukuk davası açıldığında yahut tahkim yoluna başvurulduğunda, hangi beyan ve belgeler, taraflar, arabulucu veya arabuluculuğa katılanlar da dâhil üçüncü bir kişi tarafından delil olarak ileri sürülemez ve hakkında tanıklık yapılamaz?

- Taraflarca yapılan arabuluculuk daveti veya bir tarafın arabuluculuk faaliyetine katılma isteği,
- Uyuşmazlığın arabuluculuk yolu ile sona erdirilmesi için taraflarca ileri sürülen görüşler ve teklifler,
- Arabuluculuk faaliyeti esnasında, taraflarca ileri sürülen öneriler veya herhangi bir vakıa veya iddianın kabulü,
- Sadece arabuluculuk faaliyeti dolayısıyla hazırlanan belgeler.

Bu bilgilerin açıklanması mahkeme, hakem veya herhangi bir idari makam tarafından istenemez. Bu beyan veya belgeler, birinci fıkrada öngörülenin aksine, delil olarak sunulmuş olsa dahi hükme esas alınmaz. Ancak söz konusu bilgiler bir kanun hükmü tarafından emredildiği veya arabuluculuk süreci sonunda varılan anlaşmanın uygulanması ve icrası için gerekli olduğu ölçüde açıklanabilir (HUAK m. 5).

Arabuluculuk Görüşmelerine Kimler Katılabilir?

- Arabuluculuk müzakerelerine taraflar bizzat, kanuni temsilcileri veya avukatları aracılığıyla katılabilirler. Taraf vekilinin arabuluculuk yoluna başvurabilmesi için, bu konuda kendisine özel yetki verilmiş olması gerekir (HMK m. 74).
- İş uyuşmazlıkları söz konusu olduğunda, işverenin yazılı belgeyle yetkilendirdiği çalışanı da görüşmelerde işvereni temsil edebilir ve son tutanağı imzalayabilir (İş Mahkemeleri K. m. 3/18, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği m. 25/l).
- Özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıklarda taraflardan birinin idare olması durumunda, idarenin temsili özel olarak düzenlenmiştir. Arabuluculuk müzakerelerinde idareyi, üst yönetici tarafından belirlenen iki üye ile hukuk birimi amiri veya onun belirleyeceği bir avukat ya da hukuk müşavirinden oluşan komisyon temsil eder (HUAK m. 15/8). (İdarenin temsiline ilişkin bkz. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği m. 18).
- Uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlayabilecek uzman kişiler de tarafların açık rızası ile müzakerelere katılabilir (HUAK m. 15/6- Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği m. 17/8). Gizlilik esası gereğince görüşmelere katılacak kişiler konusunda tarafların anlaşması gerekecektir.

Arabuluculuk Süreçlerinde Taraf Vekilinin Rolü Nedir?

Arabulucunun kendisi herhangi bir karar vermez ve taraflara hukuki tavsiyelerde bulunmaz. Bu nedenle arabuluculuk taraf temsiline engel yahut alternatif teşkil eden bir yöntem değildir. Tarafların vekil aracılığı ile temsil zorunluluğu olmamakla birlikte, arabuluculuk süreçlerinde taraflar çoğunlukla avukatlarından yardım alırlar. Avukatların arabuluculuk sürecinde müvekkillerini etkin ve uygun şekilde temsil etmesi arabuluculuk uygulamaları yaygınlaştıkça giderek daha büyük önem kazanır. Taraf vekilinin sürece katılımı, tarafların süreci ve sonuçlarını en iyi şekilde anlamalarını, tarafların menfaat ve ihtiyaçlarına en uygun anlaşma şartlarının belirlenmesini sağlar.

Arabuluculukta, tarafların iradelerinin müzakerelere yansıtıldığı, tarafların menfaat ve ihtiyaçlarına odaklanan bir çözüme ulaşılması amaçlandığı için, tarafların avukatları ile birlikte görüşmelere katılmaları teşvik edilir; taraflar ve taraf vekillerine de arabulucu tarafından bu husus hatırlatılır. Tarafların avukatları ile birlikte katılımı, duygu ve düşüncelerini ifade etme olanağı bulmalarını, görüşülen hususlara doğrudan vâkıf olabilmelerini, gerçeklik testi ve risk analizleri vasıtasıyla anlaşma seçeneklerinin değerlendirilebilmesini sağlar.

Taraf vekillerinin arabuluculuk müzakerelerinde etkin iletişim becerilerine sahip olmaları gerekir. Taraf vekillerinin karşı tarafla, varsa karşı taraf vekili ile doğru yöntemle ve usule uygun iletişim kurması sürecin işleyişi ve çözüme ulaşmasında önemlidir.

Uyuşmazlığın Hukuki Niteliğinin ve Uygun Uyuşmazlık Çözüm Yönteminin Tespiti

Taraf vekilleri, arabuluculuk süreci öncesinde uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olup olmadığının ve dava şartı kapsamında olup olmadığının belirlenmesinde, dava şartı arabuluculuk kapsamı dışında kalan arabuluculuğa elverişli uyuşmazlıklarda arabuluculuk yöntemine başvurulmasının olumlu ve olumsuz sonuçlarının tespitinde ve yöntemin belirlenmesinde önemli bir role sahiptir.

Uyuşmazlık dava şartı arabuluculuk kapsamındaysa;

- Anlaşmaya varılmadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemeksizin dava açılmaz.
- Arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilir.
- Dava şartı arabuluculuk kapsamındaki uyuşmazlıklarda geçerli bir mazeret bildirmeksizin ilk toplantıya katılmamanın sonuçları da dikkate alınmalıdır.

Taraf Vekili Arabuluculuk Sürecine Nasıl Hazırlanmalıdır?

Karar ağacı analizi, tarafların yargıya alternatif olan uyuşmazlık çözüm yöntemlerini belirlemelerinde kullanılan bir analiz yöntemidir. Anlaşma seçenekleri ile anlaşma sağlanamaması hâlinde, olası bir davanın sonuçlarının sistematik düşünce yöntemi ile değerlendirilmesini, risk analizini ve tarafların alabileceği alternatif kararları içerir.

Karar Ağacı Analizi Neleri içerir?

- ↘ Somut hukuki durum
- ↘ İlgili mevzuat
- ↘ Deliller ve ispat durumu
- ↘ Karşı tarafın durumu
- ↘ Emsal içtihatlar
- ↘ Maliyetler
- ↘ Kazanma/kaybetme ihtimalleri
- ↘ Dava ve diğer uyuşmazlık çözüm yöntemlerine göre mali sonuçlar
- ↘ Yargılama sürecinin yarar ve sakıncaları

Arabuluculuk Sürecinin Sonuçları Nelerdir? Taraf Vekili Nelere Dikkat Etmelidir?

Anlaşmama hâlinde faaliyetin sona erdiğini belgeleyen son tutanak düzenlenir.

Son Tutanağın İçeriğinde Bulunması Gereken Bilgiler:

Arabulucuya ilişkin bilgiler,
Arabuluculuk sürecinin başladığı tarih, son tutanağın düzenlendiği yer ve tarih,
Tarafların ve varsa vekillerinin bilgileri,
Uyuşmazlık konusu,
Arabuluculuk görüşmesinin sonucu,
Arabulucu ve tarafların imzaları,

Taraf vekilinin, başvuru formunda belirtilen ve varsa müzakere sürecinde eklenen tüm uyuşmazlık konularının son tutanağa kalem kalem eksiksiz yazıldığını kontrol etmesi olası hak kayıplarının önlenmesi, hatalı ya da eksik taleple dava açılmasının engellenmesinde önemlidir.

Tarafların uyuşmazlık konusunda tamamen veya kısmen anlaşmaları hâlinde süreç anlaşma son tutanağı ile sonuçlandırılır. Anlaşma belgesi ve son tutanak düzenlenir.

Anlaşmanın kapsamı taraflarca belirlenir; anlaşma belgesi düzenlenmesi hâlinde bu belge taraflar ve arabulucu tarafından imzalanır (HUAK, madde 18/1; HUAKY madde 21/1).

Anlaşma belgesi, taraflar veya taraf vekillerince hazırlanabilir.

Taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilam niteliğinde belge sayılır. Taraflar anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesini talep edebilirler. Dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuşsa, anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, arabulucunun görev yaptığı yer sulh hukuk mahkemesinden talep edilebilir. Davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda ise anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, davanın görüldüğü mahkemen talep edilebilir. Bu şerhi içeren anlaşma, ilam niteliğinde belge sayılır (Md. 18/2).

İşe İade Talepli Uyuşmazlıklarda

Tarafların, işçinin işe başlatılması konusunda anlaşmaları hâlinde anlaşma metninde yer alması gereken hususlar İş Kanunu m. 21 hükmünde belirlenmiştir. Aksi hâlde, anlaşmama esas alınarak son tutanak düzenlenir.

Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin varlığı hâlinde anlaşmanın gerçekleştirilmesi için işverenlerin arabuluculuk görüşmelerine birlikte katılmaları ve iradelerinin birbirine uygun olması aranır (İş Mah. K. m. 3/15).

XVIII

Arabulucunun Ücreti Nasıl Belirlenir? Masraf Talep Edilebilir mi?

Arabulucunun ücreti, faaliyetin sona erdiği tarihte yürürlükte bulunan Arabulucu Asgari Ücret Tarifesine göre belirlenir ve aksi kararlaştırılmadıkça ücret taraflarca eşit olarak karşılanır. Arabulucu ayrıca masrafları isteme hakkına sahip olup, ücret ve masraflar için avans da talep edebilir (HUAK m. 7). Arabuluculuk ücretini karşılamak için adli yardıma başvurulması da mümkündür (HUAK m. 13/3).

Dava şartı arabuluculuk kapsamında yürütülen arabuluculuk faaliyeti sonunda tarafların anlaşmaları hâlinde, arabuluculuk ücreti, Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesinin ekinde yer alan Arabuluculuk Ücret Tarifesinin İkinci Kısımına göre, aksi kararlaştırılmadıkça, taraflarca eşit şekilde karşılanır. Bu durumda ücret, iki saatlik ücret tutarından az olamaz. Bu kapsamda yürütülen arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşılamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması veya iki saatten az süren görüşmeler sonunda tarafların anlaşamamaları hâllerinde, iki saatlik ücret tutarı Adalet Bakanlığı bütçesinden ödenir.

İki saatten fazla süren görüşmeler sonunda tarafların anlaşamaları hâlinde ise, iki saati aşan kısma ilişkin ücret aksi kararlaştırılmadıkça taraflarca eşit şekilde uyuşmazlığın konusu dikkate alınarak Tarifenin Birinci Kısımına göre karşılanır. Adalet Bakanlığı bütçesinden ödenen ve taraflarca karşılanan arabuluculuk ücreti, yargılama giderlerinden sayılır.

Tüketici uyuşmazlıklarında dava şartı arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşılamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması veya tarafların anlaşmaları ya da anlaşamamaları hâlinde tüketicinin ödemesi gereken arabuluculuk ücreti, Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesinin eki Arabuluculuk Ücret Tarifesinin Birinci Kısımına göre iki saatlik ücret tutarını geçmemek üzere Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

Güncel Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesi için bkz.
adb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/ucret-tarifeleri30092020013011

Taraf Vekilinin Ücreti Nasıl Belirlenir?

Avukat ile müvekkili arasında ücrete ilişkin ihtilaf yaşanmaması adına sürecin başında uyuşmazlığın arabuluculuk yöntemi ile çözümlenmesi durumunu da dikkate alarak ücret sözleşmesi düzenlenmesi tavsiye edilir.

Arbuluculuk, uzlaşma ve sulh anlaşmalarında ücret Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 16. maddesinde düzenlenmiştir (Tarifeye erişim için <https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/belgeler/AvUcretTarifesi/tbb2022.pdf>).

Arbuluculuk El Kitabının PDF versiyonuna bu karekod kullanarak ulaşabilirsiniz.

Öncelikle görme engelliler için hazırlanan sesli kitap versiyonunu Spotify üzerinden ücretsiz dinlemek için bu karekodu kullanabilirsiniz.

Ayrıntılı bilgi için:

Adalet Bakanlığı Ek Bina B Blok

Milli Müdafaa Caddesi No: 22

Bakanlıklar-Kızılay/ANKARA

0312 414 81 80

adb.adalet.gov.tr

Bu Proje, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütölmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Bu Proje, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütölmektedir. Adalet Bakanlığı, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü (CİGM) ve Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü (HİGM) nihai yararlanıcısıdır. Adalet Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü bu projede lider kurumdur. Bu Proje'nin sözleşme makamı, Merkezi Finans ve İhale Birimidir. Bu doküman Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin finansal yardımıyla oluşturulmuştur. Bu yayının içeriğinden sadece yazarlar sorumlu olup hiçbir şekilde Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

TUR

www.coe.int/tr/web/ankara

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri dâhil olmak üzere, 46 üye ülkeden oluşmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

